

- COSEL, R. VON (2009): The razor shells of the eastern Atlantic, part 2. Phariidae II: the genus *Ensis* Schumacher, 1817 (Bivalvia, Solenoidea). – *Basteria* 73: 9-56.
- JENSEN, K.R. (2010): NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Ensis americanus* – From: Identification key to marine invasive species in Nordic waters – NOBANIS www.nobanis.org. Bekeken op 8/9/2014.
- SAUNDRY, P. (2010; updated 13 May 2013): Bay of Biscay. In: Encyclopedia of the Earth – <http://www.eoearth.org/view/article/150448/>. Bekeken op 8/9/2014.
- SEAFARM BV. Nederlandse mesheftenvissers behalen 's werelds eerste MSC certificaat voor geïntroduceerde soorten – www.seafarm.nl. Bekeken op 8/9/2014.
- SEVERIJNS, N. (2002): Verspreiding van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus* (Conrad, 1843) in Europa 23 jaar na de introductie: opmerkelijke opmars van een immigrant. – *Gloria Maris* 40: 63-111.
- SWEET, N. (2011): *Ensis americanus*. In: GB Non-natives Factsheet Editor. http://www.brc.ac.uk/gbnn_admin/index.php?q=node/211. Bekeken op 8/9/2014.

Adres van de auteur:
schelp56@hotmail.com

Tabel 1. *Ensis directus* van Gijón. De verschillende maten (in centimeters) geven de grootte aan van elk exemplaar (vetgedrukt) en voorgaande jaarringen.

Verzameld	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Opmerkingen
Aug. 2008	4,0	7,5	8,8	10,5	Licht beschadigd, het exemplaar was enkele mm langer
Aug. 2013	5,1	7,7	11,3		
Aug. 2014	5,1	9,3	11,3	11,6	De linkerklep is beschadigd omdat iemand er op gestapt is

Tabel 2. *Ensis directus* van De Zandmotor, Ter Heijde, Zuid-Holland. De verschillende maten (in centimeters) geven de grootte aan van elk exemplaar (vetgedrukt) en voorgaande jaarringen.

Verzameld	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6
Sep. 2014	3,6	6,0	10,1	11,4	12,8	13,4
Sep. 2014	4,3	7,8	11,1	12,5	13,2	13,4

De landslakken van het dijkmagazijn aan de binnenzijde van de Waddenzeedijk ten oosten van Stryp op Terschelling

Henk K. Mienis

Terrestrial snails and slugs of a storage yard of stones East of Stryp, Terschelling, the Netherlands

Summary: A survey carried out of a storage yard of stones for reinforcement of the Waddensea-dike revealed the presence of 16 different mollusk species (13 snails and 3 slugs). All turned out to be species already known from Terschelling. However, at least *Oxychilus alliarius* seems to have arrived at the site by means of import of stones from either the mainland of the Netherlands (fabricated stones) or abroad (natural stone). The humidity among the stones is rather high which is demonstrated by the presence of the amphibian aquatic species *Galba truncatula*.

Inleiding

Sinds de laatste verhoging van de Waddenzeedijk langs de zuidkant van het bewoonde gedeelte van Terschelling ligt aan de binnenzijde van de dijk ten oosten van Stryp (Seerijp) een kleine opslagplaats (magazijn) voor stenen ter versterking van de dijk van Rijkswaterstaat (Amersfoort coördinaten 149.074-598.894; fig. 1).

Deze stenen kunnen verdeeld worden in twee groepen: natuursteen bestaande uit graniet en basalt van buitenlandse oorsprong (fig. 2) en gegoten betonblokken en straatstenen, waarschijnlijk van Nederlandse makelij (fig. 3). In beide gevallen hebben we te maken met import van de vaste wal en hoewel alle drie steensoorten niet slakvriendelijk zijn bestaat er toch de mogelijkheid dat met deze stenen ongewild slakken ingevoerd worden die op Terschelling als exotisch beschouwd moeten worden.

Tijdens een excursie van de Nederlandse Malacologische Vereniging naar Terschelling van 15-17 oktober 2004 werd op het terrein van dit dijkmagazijn op zijn minst de Donkere glimslak

Fig. 1: De opslagplaats van stenen voor versterking van de Waddenzeedijk ten oosten van Stryp/Seerijp, gezien vanaf de dijk - herfst 2012. Foto: Henk Mienis.

Fig. 2: Een geïmporteerde berg natuursteen in het dijkmagazijn oktober 2014. Foto: Henk Mienis.

Fig. 3: Een berg in Nederland gefabriceerde stenen in het dijkmagazijn oktober 2014. Foto: Henk Mienis.

Zonitoides nitidus aangetroffen (Van Leeuwen & Van Peursen, 2005). Twee jaar later trof ik daar in de herfst van 2006 slechts de Gewone haarslak *Trochulus hispida* aan. Vanwege deze magere gegevens heb ik in 2012 en 2013 het dijkmagazijn nogmaals bezocht en toen werden door mij respectievelijk zeven en vier soorten gevonden. Nog steeds een tamelijk frustrerend resultaat.

Nieuwe inventarisatie

In de herfst van 2014 heb ik het dijkmagazijn op 1, 7, 8, 9 en 10 oktober bezocht. Gedurende de eerste twee dagen werden voornamelijk stenen gedraaid en stukjes hout onderzocht op de aanwezigheid van slakken. Op de derde dag werden acht vochtige stukken karton uitgelegd om vooral naaktslakken aan te trekken. Gedurende deze periode werden niet alleen alle reeds bekende soorten teruggevonden, maar ook negen soorten die nog niet van het dijkmagazijn bekend waren. In totaal kon daarom nu de aanwezigheid van 16 soorten vastgesteld worden (tabel 1). Alle 16 landslakken komen op natuurlijke wijze op Terschelling voor. Voor de Look-glansslak is het dijkmagazijn echter een wat vreemde biotoop. Onder en tussen de stenen is het daar vrij tot heel erg vochtig, wat bevestigd wordt door de aanwezigheid van de amfibische Leverbotslak *Galba truncatula*. Boven-

dien bestaat de weinige begroeiing uit grasachtige soorten en dan nog voornamelijk rondom de verharde opslagplaats. Ik sluit dan ook niet uit dat juist de Look-glansslak, die meer karakteristiek is voor een bosachtige omgeving, daar met het niet-lokale gesteente terecht is gekomen.

Naast deze 16 soorten kunnen volgens mij nog enkele soorten op het terrein van het dijkmagazijn verwacht worden zoals de Plompe dwergslak *Carychium minimum*, een of meerdere Barnsteenslakken (Succineidae) en wat de naaktslakken betreft beslist nog enkele soorten Wegslakken (Arionidae). Tijdens een volgend bezoek aan Terschelling zal ik het dijkmagazijn dan ook nogmaals bezoeken.

Geraadpleegde literatuur

LEEUVEN, S.J. VAN & A.D.P. VAN PEURSEN (2005): Verslag van de NMV-excursie naar Terschelling van 15-17 oktober 2004, mede in het kader van het atlasproject Nederlandse mollusken. – *Spirula* 344: 74-77.

Adres van de auteur:
mienis@netzer.org.il

Tabel 1: Landslakken aangetroffen op het terrein van het dijkmagazijn aan de binnenzijde van de Waddenzeedijk, ten oosten van Stryp/Seerijp.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	02.10.2006	24.09.2012	18.09.2013	10.2014
Leverbotslak	<i>Galba truncatula</i>	-	-	-	+
Glanzende agaathoren	<i>Cochlicopa lubrica</i>	-	-	-	+
Geribde jachthorenslak	<i>Vallonia costata</i>	-	-	-	+
Scheve jachthorenslak	<i>Vallonia excentrica</i>	-	+	+	+
Fraaie jachthorenslak	<i>Vallonia pulchella</i>	-	-	-	+
Dwerg-korfslak	<i>Vertigo pygmaea</i>	-	-	-	+
Boerenknoopje	<i>Discus rotundatus</i>	-	+	+	+
Donkere glimslak	<i>Zonitoides nitidus</i>	-	+	-	+
Look-glansslak	<i>Oxychilus alliarius</i>	-	-	-	+
Kelder-glansslak	<i>Oxychilus cellarius</i>	-	-	-	+
Bruine blinkslak	<i>Aegopinella nitidula</i>	-	+	-	+
Ammonshorentje	<i>Nesovitrea hammonis</i>	-	-	-	+
Kleine akkerslak	<i>Deroceras laeve</i>	-	+	-	+
Gevlekte akkerslak	<i>Deroceras reticulatum</i>	-	+	+	+
Egel-wegslak	<i>Arion intermedius</i>	-	-	-	+
Gewone haarslak	<i>Trochulus hispida</i>	+	+	+	+
Totaal aantal soorten:		1	7	4	16